

Handreiking studentenwelzijn in Corona-tijd

Manieren om onder bijzondere omstandigheden de stress voor studenten met een ondersteuningsvraag te verminderen

Landelijke Werkgroep Studentenwelzijn

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Over deze handreiking

Toegankelijk inclusief onderwijs is bepalend voor het welzijn van studenten met een ondersteuningsvraag. Onderwijsinstellingen hebben vanwege het coronavirus snel moeten omschakelen naar digitaal onderwijs en begeleiding op afstand. Een uitdaging die zowel resulteerde in mooie initiatieven als de ervaring van obstakels op het gebied van studentenwelzijn.

Met deze handreiking onderstrepen we het belang van maatwerk door het aanbieden van informatie en voorzieningen voor studenten met een ondersteuningsvraag in het hoger onderwijs, zodat zij hun weg kunnen vinden en ook hun eigen verantwoordelijkheid hierin kunnen nemen.

De voorbeelden in deze handreiking kunnen hierbij als inspiratie dienen. De handreiking heeft als doel om de onderwijsinstellingen praktisch te ondersteunen met inspirerende voorbeelden en aandachtspunten voor toegankelijk studeren met het oog op het aankomende studiejaar 2020-2021 en de herstart van het fysieke onderwijs in september 2020.

Hybride onderwijs

Vanaf 1 augustus geldt dat instellingen hun onderwijsactiviteiten op de locatie van de instelling kunnen laten plaatsvinden. Dat doen zij met inachtneming van de RIVM- en GGD-richtlijnen, waaronder het bewaren van de 1,5 meter afstand tot elkaar, (zie [servicedocument 7.0](#) van het Ministerie van OCW met handvatten voor knelpunten in het hoger onderwijs als gevolg van het coronavirus). Desalniettemin lijkt het erop dat, waar mogelijk, online en fysieke vormen van onderwijs zullen worden gecombineerd. Een online leeromgeving kan ruimte bieden voor onderwijs, ontmoetingen en coaching; het biedt (nieuwe) kansen. Voor een aantal studenten met een ondersteuningsvraag is het online studeren vanuit huis van een meerwaarde, voor anderen is het een extra belasting. Een goede verbinding tussen de onderwijsinstelling en het geheel van de leergemeenschap is een belangrijke factor voor het succesvol starten en doorlopen van de studie voor studenten met een ondersteuningsvraag. De juiste begeleiding, transparantie over verwachtingen en middelen en een goede informatievoorziening is de kracht van toegankelijk inclusief onderwijs.

We formuleren daarom een aantal manieren om, tijdens een pandemie, de stress voor studenten met een ondersteuningsvraag te verminderen. Dit betreft studenten die bijvoorbeeld vanwege belemmeringen als gevolg van een functiebeperking, chronische ziekte of psychische klachten, vanwege zwangerschap en jong ouderschap, gendertransitie en bijzondere familieomstandigheden zoals mantelzorg, extra ondersteuning nodig hebben bij het volgen van fysiek en of online onderwijs.

Tip:

- Evalueer de nieuwe onderwijsvorm (enquêtes, medezeggenschapsraad) en leer van de ervaringen van docenten en studenten met een ondersteuningsvraag van afgelopen periode. Zet het geleerde in voor studiejaar 2020-2021.

Voorbeelden:

- [Onderzoeksresultaten](#) welbevinden studenten en medewerkers (Radboud Universiteit).
- [Onderzoeksresultaten](#) studeren, studievoortgang en welbevinden tijdens corona (ResearchNed).

Fysiek onderwijs

Voor een aantal studenten met een ondersteuningsvraag is juist de fysieke ontmoeting op locatie van belang. Aan de andere kant zijn niet alle studenten in staat om fysiek onderwijs te volgen. Denk aan studenten die behoren tot de kwetsbare groep in verband met een zwakke gezondheid, zij kunnen niet naar de onderwijsinstelling zolang er geen vaccin voorhanden is. Hier is dus maatwerk nodig. Fysiek onderwijs is mede van belang voor:

- studenten die niet thuis kunnen werken vanwege bijvoorbeeld het ontbreken van de juiste voorzieningen, zoals voorleessoftware, of een onveilige thuissituatie. Zij hebben behoefte aan een plek op de onderwijsinstelling.
- de herstart van het fysieke onderwijs voor eerstejaarsstudenten met een ondersteuningsvraag. Denk aan het belang van sociale binding, het wegnemen van onzekerheden vanwege onbekendheid met onderwijs en voorzieningen.

- internationale studenten die last hebben van eenzaamheid of psychische klachten. Zij krijgen bij het herstarten van fysieke begeleiding en ontmoeting op locatie een 'sense of belonging'. Een minder breed sociaal netwerk maakt hen extra kwetsbaar.

Tips:

- Stem als studentbegeleider met de student af waar de urgentie zit voor individueel maatwerk en zelfregie van de student. Zo worden zij in staat gesteld om naar vermogen onderwijs te volgen.
- Goede informatievoorziening over fysieke onderwijs: informeer studenten over wat ze kunnen verwachten, welke regels gehanteerd worden (qua onderwijs en gebruik gebouw), en eventuele alternatieven voor fysiek onderwijs.

Online onderwijs

Online onderwijs kan bijdragen bij aan de studeerbaarheid van de opleiding door bijvoorbeeld studenten die vanwege hun gezondheid geen colleges kunnen bijwonen. Het is daarbij van belang dat er voorzieningen worden getroffen voor digitaal toegankelijk onderwijs voor bijvoorbeeld studenten met een auditieve of visuele beperking. Daarbij is het ook van belang dat helder is wat de verwachtingen van de instelling zijn: hoe wordt hier getoetst en is dat ook toegankelijk voor studenten met een ondersteuningsvraag? Daarnaast kan het helpen om de middelen, waarvan gebruik kan worden gemaakt om het onderwijs te volgen en de toets te maken, al vanaf het begin beschikbaar te stellen en hierover duidelijk te communiceren.

Voorbeelden:

- [Efficiënt online studeren](#): 10 tips voor motivatie, inzet, welzijn, actieve betrokkenheid, binding en engagement van studenten (Hogeschool InHolland).
- [Richtlijnen](#) voor toegankelijk digitaal onderwijs ten tijde van de coronacrisis (Universiteit Leiden).

Momenteel is niet duidelijk hoeveel studenten buiten beeld zijn en hoeveel studenten moeite hebben met het volgen van online onderwijs. Inzicht hierin is nodig om vorm te kunnen geven aan ondersteuning en begeleiding.

Tips:

- Betrek de medezeggenschapsraad.
- Zorg voor duidelijke communicatielijnen tussen docenten en begeleiding, zodat studenten in beeld blijven. Bijvoorbeeld bij absentie van studenten.

De waarde van informatievoorziening in onzekere tijden

Goede informatievoorziening is bepalend voor het welzijn van studenten en van extra belang voor studenten met een ondersteuningsvraag. Juist in onzekere tijden, met meer onderwijs en begeleiding op afstand, is goede digitale informatievoorziening van groot belang. Denk aan extra aandacht voor de vindbaarheid en toegankelijkheid van het ondersteuningsaanbod en informatie over gewijzigde situaties.

Informatie voor zowel studenten als onderwijsprofessionals waarbij extra rekening wordt gehouden met de diverse fases in het onderwijs en de specifieke behoeften van de student met een ondersteuningsvraag. Dit betreft informatie en de juiste doorverwijzing binnen de onderwijsinstelling en naar externe hulporganisaties of hulpbronnen.

Het [onderzoek naar Laagdrempelige Psychische Hulpverlening](#) toont het belang van goede (interne) doorverwijzing aan. Het gaat hierbij om een vindbaar en toegankelijk ondersteuningsaanbod voor studenten, dat de welzijnsproblematiek bespreekbaar is onder studenten en dat ondersteuningsmethodieken de eigen kracht en zelfredzaamheid van de student vergroten.

Informatievoorziening vanuit de onderwijsinstelling

- Studenten hebben behoefte aan duidelijkheid over de verschillende fases in het onderwijs, zoals de introductieperiode, het eerste jaar (P-jaar / BSA), de stage, het afstuderen en het promotieonderzoek en de herstart van fysiek onderwijs.
- Informeer eerstejaars studenten nu al online over de start van het studiejaar met praktische zaken zoals roosters, boekenlijst en de beschikbare voorzieningen die zij vanwege hun ondersteuningsvraag nodig hebben.
- De informatievoorziening moet digitaal toegankelijk zijn voor studenten met auditieve of visuele beperkingen, zie ook de richtlijnen en handreikingen op de [website](#) van ECIO.
- Zorg ook voor voorlichtingsmateriaal over bijvoorbeeld fysieke en mentale fitheid, gezondheidsklachten, financiële zaken, tips voor online studeren.
- Informeer over welke medewerkers weer fysiek op de instelling aanwezig zijn (ondersteunend, uitvoerend en adviserend personeel).
- Informeer over de beschikbare online alternatieven voor ondersteuning en het organiseren van aanpassingen en voorzieningen zodat studenten zo weinig mogelijk belemmering tijdens hun studie ervaren.

Tips:

- Voor een vast ritme en contactmoment kan een digitaal ochtendritueel, om de dag mee te starten, worden georganiseerd voor onderwijsprofessionals en studenten.
- Een telefonische hulplijn voor het vergroten van de vindbaarheid van het decanaat als handvat voor studenten voor het kunnen stellen van onderwijsgerelateerde hulpvragen.
- Het instellen van een financieel spreekuur voor studenten met (verwachte) financiële problemen.

Voorbeelden:

- [Tips voor succesvol thuis studeren](#) (Hanzehogeschool Groningen).
- [Handige Apps](#) voor studiesucces (Hanzehogeschool Groningen).
- [Factsheet Inholland](#): Studentenwelzijn in coronatijd: aandachtspunten en practices van hogescholen (VH-netwerk Studentenwelzijn).

- [Tips en tools](#) voor (online) studiebegeleiding, psychologische ondersteuning, thuisstudie en in contact blijven met de campus (Radboud Universiteit).
- [Ochtendritueel](#) voor studenten: gezellig én stok achter de deur (Hogeschool Rotterdam).
- [Virtuele campus](#) om studenten en personeel een gevoel van gemeenschap te bieden tijdens de coronacrisis (Erasmus Universiteit Rotterdam).
- [Crowdfundingscampagne](#), georganiseerd door Alumni van de Universiteit Utrecht: 'Are you OK out there?' met handvatten en initiatieven om het welzijn van studenten te verbeteren.
- [Moodpep](#) voor studenten voor verbondenheid en studiestimulans (Universiteit van Leiden).
- [Community Radio](#) brengt de TU/e-gemeenschap samen met de TU/e (Technische Universiteit Eindhoven).
- [Digitale zomerscriptiegroepen](#) waar studenten samen met andere studenten werken aan hun scriptie: begeleiding, structuur, tips voor beter, sneller en geconcentreerder werken. (Universiteit Utrecht).
- [Wellbeing week](#) met activiteiten voor studenten voor een betere balans tussen studie en ontspanning (Universiteit Utrecht).

Informatievoorziening over hulpbronnen en hulpverleners

- Verwijzing naar [hulpverlenende instanties voor mentale ondersteuning](#) ten tijde van het coronavirus.
- Verwijzing naar extra financiële voorzieningen waar studenten met een ondersteuningsvraag zoals bij autisme, concentratieproblemen of angstklachten, in bepaalde situaties aanspraak op kunnen maken, zoals de [factsheet: financieel slim studeren](#).
- Studenten die vanwege de coronacrisis door bijzondere persoonlijke omstandigheden (verwachte) studievertraging oplopen, kunnen aanspraak maken op financiële ondersteuning uit het [profileringsfonds](#). Studenten met een ondersteuningsvraag konden vanwege bijzondere omstandigheden al voor de coronacrisis aanspraak maken op het profileringsfonds. Lees ook het [Servicedocument](#) (update 16-06-2020) en de [Kamerbrief van 15 mei 2020](#) van het Ministerie van OCW.

Studenten die aanspraak kunnen maken op het profileringsfonds zijn:

- studenten die zelf ziek zijn (geweest) door het coronavirus en daardoor studievertraging oplopen.
- studenten met (mantelzorg voor) zieke familieleden die door de zorg studievertraging oplopen.
- studerende ouders die vanwege de corona-maatregelen onderwijs thuis moeten combineren met zorg voor kinderen waardoor ze studievertraging oplopen of verwachten op te lopen.

Aandachtspunten:

- Enerzijds moet er ruimte zijn voor maatwerk, anderzijds moet er voor het borgen van de onderwijskwaliteit ook samenhang zijn in het maatwerk voor studenten. Gelijksortige problemen verdienen gelijksoortige oplossingen, met aandacht voor het feit dat studenten gelijk behandeld worden.

- Zorg binnen de onderwijsinstelling voor (crisis)beleid dat voorziet in aanvullende tegemoetkoming voor studenten met een ondersteuningsvraag vanuit het lumpsumbudget.

Tips:

- Er is geen one-size-fits-all-oplossing. Evaluatie met de instelling en medezeggenschapsraad is nodig om te bepalen of de gehanteerde initiatieven ook echt de juiste blijken te zijn, ofdat er toch ergens anders behoefte aan is. Manieren die kunnen bijdragen aan het verminderen van stress bij studenten met een ondersteuningsvraag te verminderen zijn:
 - een centraal aanspreekpunt, zoals een telefonische hulplijn van de studentendecanen.
 - laagdrempelig contact met de studieloopbaanbegeleider of studieadviseur via telefoon of een video-applicatie.
 - duidelijkheid over financiële en coachende ondersteuning wanneer de studie van een student met een ondersteuningsvraag vertraging dreigt op te lopen.
 - de vindbaarheid van online hulp door studentpsychologen.
 - het doorverwijzen naar online supportgroepen of een peer-to-peer platform voor contactmomenten voor het ondersteunen en coachen van de studenten met een ondersteuningsvraag.
 - het aanbrengen van een dagstructuur met studiebijeenkomsten op vaste tijdstippen.
 - vaste roosters maken voor activiteiten.
 - het doorverwijzen naar online mindfulness-trainingen.

Voorbeelden:

- [Student coaching](#) voor ondersteuning voor onderwijsprofessionals gericht op studentenwelzijn, zoals inspiratie, tools, voorbeelden enzovoort (Fontys).
- [Tips in tijden van Corona](#) rondom psychische klachten, fitheid, mentale gezondheid, studiebegeleiding, mindfulness (Universiteit Utrecht).

Samen zijn we sterker

In deze handreiking zijn verschillende initiatieven en goede praktijkvoorbeelden, die zijn opgepakt tijdens deze pandemie, benoemd. Het is een goede zaak dat de activiteiten rondom studentenwelzijn door de coronatijd in sneltreinvaart nog meer (bestuurlijke)aandacht binnen de instellingen hebben gekregen.

Aandachtspunten voor een betere samenwerking gericht op studenten met een ondersteuningsvraag. Grijp deze kans en vestig de aandacht tijdens een pandemie op:

- het belang van een plan voor extra hulp en begeleiding die studenten straks wellicht nodig hebben.
- het duurzaam beleggen van deze initiatieven en de ondersteuning van onderwijsprofessionals en studenten in het hoger onderwijs, als houvast voor de onzekere toekomst.

Doorpakken op duurzame initiatieven

Niet opnieuw het wiel uitvinden maar voortborduren op duurzame initiatieven: een gezamenlijke verantwoordelijkheid waarbij het [Landelijk Netwerk Studentenwelzijn HO](#) en het VH-netwerk Studentenwelzijn actief zijn met het structureel delen van kennis en goede voorbeelden. Zo geven zij mede vorm aan studentenwelzijn, met als doel het verbeteren van de studie-ervaring voor studenten met een ondersteuningsvraag.

Laat je inspireren en doe mee!

Wat versta jij als professional nu precies onder studentenwelzijn? Wat kan jouw onderwijsinstelling doen om het welzijn van de studerende generatie te bevorderen? Wat is de taak van de onderwijsinstelling hierin? Vind niet opnieuw het wiel uit en sluit je aan bij het Landelijk Netwerk Studentenwelzijn hoger onderwijs via Joyce van der Wegen (algemeen@ecio.nl). Hogescholen kunnen zich ook aansluiten bij het VH-netwerk Studentenwelzijn via Saskia Cornets de Groot (cornetsdegroot@vereniginghogescholen.nl).

Meer informatie?

Voor meer informatie, neem contact op met [ECIO](#), het Expertisecentrum inclusief onderwijs (voorheen handicap + studie) dat de Landelijke werkgroep Studentenwelzijn faciliteert en onderwijsinstellingen ondersteunt bij expertise- en beleidsontwikkeling zodat ook studenten met een extra ondersteuningsvraag met succes hun opleiding kunnen doorlopen.

juli 2020

Auteurs: Landelijke Werkgroep Studentenwelzijn

De Landelijke Werkgroep Studentenwelzijn is in 2019 ingesteld door Minister van Engelshoven en bestaat uit vertegenwoordigers van VSNU, Vereniging Hogescholen, Universiteit voor Humanistiek, ISO, LSVb, ECIO en OCW. De werkgroep heeft de volgende vier taken:

1. Het monitoren van de voortgang van de landelijke activiteiten in het hoger onderwijs op de [vijf thema's van de gezamenlijke ambitie](#).
2. Het rapporteren van de eigen bijdrage aan de afspraken in de gezamenlijke ambitie.
3. Het stimuleren van de individuele instellingen in het hoger onderwijs en andere partijen om, samen met medezeggenschap, mee invulling te geven aan de gezamenlijke ambitie.
4. Het agenderen van actuele kwesties binnen het studentenwelzijn HO.

